

3

O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI
OLIY TA’LIM, FAN VA INNOVATSIYALAR VAZIRLIGI
SAMARQAND DAVLAT VETERINARIYA MEDITSINASI,
CHORVACHILIK VA BIOTEXNOLOGIYALAR UNIVERSITETI

“TASDIQLAYMAN”

O‘quv ishlari bo‘yicha prorektor,
q.x.f.d., professor A.A.Elmuurodov

2024-yil “ ” _____

DALA EKINLARINI HOSILINI DASTURLASH
FANI BO‘YICHA
SILLABUS
Magistratura mutaxassisliklari uchun

Bilim sohasi: 800000- Qishloq, o‘rmon, baliq xo‘jaligi va veterinariya

Ta’lim sohasi: 810000- Qishloq xo‘jaligi

Mutaxassislik: 70810402 – O‘simlikshunoslik

Samarqand – 2024

Modul / FAN SILLABUSI
Agrotexnologiya fakulteti
70810402 –O‘simlikshunoslik mutaxassisligi

Fan nomi:	Dala ekinlarini hosilini dasturlash
Fan turi:	Majburiy
Fan kodi:	DEHD1106
Yil:	1
Semestr:	1
Ta'lim shakli:	Kunduzgi
Mashg'ulotlar shakli va semestrda ajratilgan soatlar:	180
Ma'ruza	40
Amaliymashg'ulotlar	50
Laboratoriyamashg'ulotlari	-
Seminar	-
Mustaqil ta'lim	90
Kredit miqdori:	6
Baholash shakli:	Imtihon
Fan tili:	O'zbek

Fan maqsadi (FM)	
FM1	<p>Fanni o'qitishdan maqsad - "Dala ekinlarini hosilini dasturlash" fanini o'qitishdan maqsad – dala ekinlaridan yuqori sifatli hosilga erishish uchun hosilni dasturlash usullarini o'rgatish, o'simlikni yuqori darajada talab qilinadigan sharoit bilan ta'minlashga erishish, ekinlarni hosilini dasturlashni nazariy asoslab amalda erishish yo'llarini o'rganish bo'yicha talabalarga nazariy va amaliy bilim berishdir.</p> <p>Fanning vazifasi -- nazariy bilimlar, amaliy ko'nikmalar, talabani ushbu fan bo'yicha olgan nazariy va amaliy bilimlarini ekinlardan rejalashtirilgan hosil olish uchun maqbul ko'chat qalinligini ta'minlaydigan ekish me'yorini belgilash, FAR dan foydalanish koeffitsiyentini oshirish, dasturdagi hosil uchun tuproq unumdorligi va navlarni biologik va genetik imkoniyatidan kelib chiqqan holatda o'g'it va suv me'yorini belgilash bo'yicha nazariy-amaliy bilimlarni uzviylik va uzluksizlikda o'rgatish, talabalarning amaliy faoliyatida olgan bilim, ko'nikmalarini kasbiy faoliyatida qo'llay olishiga erishish.</p>

Mazkur Sillabus universitet o'quv-uslubiy Kengashning 2024 yil ____ avgustdagi ____ sonli yig'ilishi bayoni bilan tasdiqlangan.

Mazkur Sillabus "O'simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish" kafedrasining 2024 yil 26 avgustdagi 1 sonli yig'ilishi bayoni bilan ma'qullangan.

'O'quv-uslubiy boshqarma boshlig'i

Fakultet dekani

Kafedra mudiri

Tuzuvchilar

R. Ro'ziqulov

E. Berdimuratov

N. Xalilov

N. Xalilov

B.T. Mavlonov

Fanni o'zlashtirish uchun zarur boshlang'ich bilimlar	
1	O'simlikshunoslik
2	O'simliklar fiziologiyasi va biokimyosi
3	Agrokimyo va tuproqshunoslik
4	Oliy matematika
5	Dehqonchilik asoslari

Ta'lim natijalari (TN)	
	Bilimlar jihatidan:
TN1	dala ekinlaridan yuqori sifatli hosilga erishish uchun hosilni dasturlash usullarini o'rgatish, o'simlikni yuqori darajada talab qilinadigan sharoit bilan ta'minlashga erishish, yetishtirish texnologiyalarini bilishi va <i>tasavvurga ega bo'lishi</i> ;
TN2	O'simliklarni hosilni yig'ish va ularni saqlashni, yashil konveyer tizimini tuzishni, almashlab ekish, o'simliklarning yashash sharoiti, begona o'tlar va ularga qarshi kurash choralari haqida, yaylov, pichanzor o'simliklarining ekologik va biologik xususiyatlari va ko'p yillik o'tlarning urug'chiligi haqida, respublikada keng tarqalgan tuproq tiplari, unumdorligi va meliorativ holatlari to'g'risida bilishlari lozim;
TN3	Ekinning almashlab ekishdagi o'rni, sug'orish me'yorlari, o'g'itlash me'yori, ekish me'yori, ekish muddati va parvarish qilish haqida bilimga ega bo'lishlari kerak;
TN4	Talaba dala ekinlarini yetishtirishda muqobil navni tanlash; yerni ekish uchun tayyorlash; mineral o'g'itlarni ekinlar uchun tanlashni bilishi kerak;
	<i>Ko'nikmalar jihatidan:</i>
TN5	Talaba dala ekinlarini yetishtirishda muqobil navni tanlash; yerni ekish uchun tayyorlash; mineral o'g'itlarni ekinlar uchun tanlash;
TN6	Tumanlashtirilgan takroriy ekin navlarini va hosilini aniqlash; ekinlarni sug'orish usullari va me'yorini aniqlash, qishloq xo'jalik mashinalaridan va gerbisidlardan foydalanish va qo'llay olish, hamda hosilni yig'ishtirib olish yuzasidan bilishi va ulardan foydalana olishi;
TN7	Rivojlanishi bo'yicha ekinlarni holatiga baho berish; muqobil navni tanlashni; yerni ekish uchun tayyorlash; mineral o'g'itlarni ekinlar uchun tanlashni; tumanlashtirilgan ekin navlari bo'yicha <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>
TN8	Dala ekinlari hosilini aniqlash; ekinlarni sug'orish usullarini va me'yorini aniqlashni, qishloq xo'jalik mashinalaridan va gerbisidlardan foydalanish bo'yicha texnologik kartani ishlab chiqish <i>ko'nikmalariga ega bo'lishi kerak</i>

Fan mazmuni	
Mashg'ulotlar shakli: ma'ruza (M)	
M1	Fanning ahamiyati, maqsadi va vazifasi. Dala ekinlar hosilini dasturlashning ilmiy asoslari va asosiy tamoyillari
M2	Boshqarilmaydigan hayot omillari. Dala ekinlar hosilini dasturlashda tuproq - iqlim sharoiti va FFR foydalanish.
M3	Boshqariladigan omillar. Dala ekinlar hosilini dasturlashda mineral ozukalar va sug'orish me'yorini ilmiy asosda belgilash.
M4	Paxta hosilini dasturlashning ilmiy asoslari
M5	Donli ekinlar hosilini dasturlash Bug'doy hosilini dasturlash.
M6	Arpa hosilini dasturlash.
M7	Javdar hosilini dasturlash.
M8	Suli hosilini dasturlash.
M9	Makkajo'xori hosilini dasturlash.
M10	Jo'xori hosilini dasturlash.
M11	No'xat hosilini dasturlash.
M12	Mosh hosilini dasturlash.
M13	Soya hosilini dasturlash.
M14	Ozuqabop ekinlar hosilini dasturlashning ilmiy asoslari. Bada hosilini dasturlash.
M15	Xashaki lavlagi hosilini dasturlash.
M16	Texnik ekinlar hosilini dasturlashning ilmiy asoslari. Kartoshka hosilini dasturlash.
M17	Topinambur hosilini dasturlash.
M18	Qand lavlagi hosilini dasturlash.
M19	Moyli ekinlar hosilini dasturlashning ilmiy asoslari. Kungaboqar hosilini dasturlash.
M20	Maxsar va kunjutni hosilini dasturlash.
Mashg'ulotlar shakli: amaliy mashg'ulotlar (A)	
A1	Dala ekinlar nazariy va hakikiy ko'chat qalinligini aniqlash.
A2	Dala ekinlarining barg sathini aniqlash usullari.
A3	Dala ekinlar umumiy biologik hosilini aniqlash.
A4	Dala ekinlari fotosintez mahsuldorligini aniqlash usullari.
A5	Hosilni aniqlashda mineral o'g'itlar me'yorini aniqlash.
A6	Hosilni aniqlashda sug'orish me'yorini aniqlash.

- olinsa;
- fan bo'yicha matn puxta shakllantirilmagan bo'lsa.
- g) quyidagi hollarda talabani bilim darajasi qoniqarsiz 2 baxo bilan baholanishi mumkin:
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga tayyorgarlik ko'rilmagan bo'lsa;
- fan bo'yicha mashg'ulotlarga doir hech qanday tasavvurga ega bo'lmasa;
- fan bo'yicha matnlarni boshqalardan ko'chirib olganligi sezilib tursa;
- fan bo'yicha matnda jiddiy xato va chalkashliklarga yo'l qo'yilgan bo'lsa;
- fanga doir berilgan savollarga javob olinmasa;
- fanni bilmasa.

Fan o'qituvchisi haqida ma'lumot

Mualliflar:	N.Xalilov- "O'simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish" kafedrası mudiri, professor, qishloq xo'jalik fanlari doktori B.T.Mavlonov- "O'simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish" kafedrası dotsenti, qishloq xo'jalik fanlari nomzodi
E-mail:	O'simlik@mail.ru
Tashkilot:	Samarqand davlat veterinariya meditsinasi, chorvachilik va biotexnologiyalar "O'simlikshunoslik va yem-xashak yetishtirish" kafedrası
Taqrizchilar:	I.A.L.Sanaqulov – SamDU qishloq xo'jaligi fanlari doktori, professor 2.P.X.Bobomirzayev -ToshDAU Samarqand filiali dotsenti, qishloq xo'jaligi fanlari doktori

Talabani fan bo'yicha o'zlashtirish ko'rsatkichini nazorat qilishda quyidagi mezonlar tavsiya etiladi:

a) 5 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini to'liq yoritib olsa;
- fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiylik va mantiqiylik saqlanib, ilmiy xatolik va chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fan bo'yicha mavzu materiallarining nazariy yoki amaliy ahamiyati haqida aniq tasavvurga ega bo'lsa;
- fan doirasida mustaqil erkin fikrlash qobiliyatini namoyon etib olsa;
- berilgan savollarga aniq va lo'nda javob bera olsa;
- konspektga puxta tayyorlangan bo'lsa;
- mustaqil topshiriqlarni to'liq va aniq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy-xuquqiy xujjatlarni to'liq o'zlashtirgan bo'lsa;

➤ fanga tegishli mavzulardan biri bo'yicha ilmiy maqola chop ettirgan bo'lsa;

➤ tarixiy jarayonlarni sharxlay bilsa;

b) 4 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fanning mohiyati va mazmunini tushungan, fandagi mavzularni bayon qilishda ilmiy va mantiqiy chalkashliklarga yo'l qo'ymas;
- fanning mazmunini amaliy ahamiyatini tushingan bo'lsa;
- fan bo'yicha berilgan vazifa va topshiriqlarni o'quv dasturi doirasida bajarsa;
- fan bo'yicha berilgan savollarga to'g'ri javob bera olsa;
- fan bo'yicha konspektini puxta shakllantirgan bo'lsa;
- fan bo'yicha mustaqil topshiriqlarni to'liq bajargan bo'lsa;
- fanga tegishli qonunlar va boshqa me'yoriy xujjatlarni o'zlashtirgan bo'lsa.

v) 3 baho olish uchun talabani bilim darajasi quyidagilarga javob berishi lozim:

- fan haqida umumiy tushunchaga ega bo'lsa;
- fandagi mavzularni tor doirada yoritib, bayon qilishda ayrim chalkashliklarga yo'l qo'yilmas;
- bayon qilish ravon bo'lmas;

A7	Kuzgi bug'doy don hosilini dasturlashtirish.
A8	Arpa ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.
A9	Javdar ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.
A10	Makkajo'xori ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.
A11	Jo'xori ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.
A12	Dalaga tushgan FAR ning miqdorini hisoblash. FARdan foydalanilgan koeffitsiyentini aniqlash, hisoblash.
A13	Qishloq xo'jalik ekinlari hosilini dasturlashning I.S.Shatilov tomonidan ishlab chiqilgan prinsiplari.
A14	Ishlab chiqarishdagi hosil (IchX), haqiqatda olinadigan hosil (XOX) va potensial hosil (PX) to'g'risida tushuncha.
A15	Chamalash (prognozli), tezkor-kundalik (operativ) va tuzatuvchi (korreksiya) programmalar) to'g'risida tushuncha.
A16	Hosilni ta'minlaydigan agrometeorologik sharoit ob-havo prognozidan foydalanish.
A17	Dala ekinlari hosilini dasturlash-Kuzgi bug'doy, makkajo'xori, sholi, soya, qand lavlagi, kanop, kungaboqar, tamaki ekinlari bo'yicha hosilni dasturlash uslubi.
A18	Belgilangan hosil uchun ekinzor strukturalari.
A19	Belgilangan hosil uchun o'g'it me'yori aniqlash.
A20	Soya hosilini dasturlash. Dasturlangan hosilga urug' me'yori hisoblab berish.
A21	Yem-xashak o'tlarini hosilini dasturlash. Dasturlangan hosilga urug' me'yori hisoblab berish.
A22	Qand lavlagi hosilini dasturlash. Dasturlangan hosilga urug' me'yori hisoblab berish.
A23	Kartoshka hosilini dasturlash. Dasturlangan hosilga urug' me'yori hisoblab berish.
A24	Topinambur hosilini dasturlash. Dasturlangan hosilga urug' me'yori hisoblab berish.
A25	Kungaboqar va kunjut hosilini dasturlash. Dasturlangan hosilga o'g'it me'yori hisoblab berish.

Mustaqil ta'lim (MT)

t/r	Mustaqil ta'lim mavzulari	Hajmi (soatda)
1	Marjumak ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
2	Tariq ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
3	Suli ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat

4	Tritikale ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
5	Batat ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
6	Topinambur ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
7	Em-xashak ekinlarining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
8	Sudan o'ti ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
9	Beda ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
10	Silpiya ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
11.	Amarant ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
12.	Lavlagi ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	4 soat
13.	Kanavaliya ekinlarning rivojlanishini kuzatish	4 soat
14.	Dolixos ekinlarning rivojlanishini kuzatish.	4 soat
15.	Hosilni ta'minlaydigan agrometeorologik sharoit.	4 soat
16	Ob-havo prognozidan foydalanish.	4 soat
17	Yem-xashak o'tlarini hosilini dasturlash. Dasturlangan hosilga urug' me'yorini hisoblab berish.	4 soat
18	Tuproqning oziqa rejimiga ta'sir etuvchi omillar va ularni boshqarish yo'llari.	4 soat
19	Belgilangan hosil uchun ekinzor strukturasi.	4 soat
20	Belgilangan hosil uchun o'g'it me'yorini aniqlash.	4 soat
21	Kungaboqar hosilini dasturlash.Dasturlangan hosilga suv rejimini aniqlash.	2 soat
22	Kungaboqar hosilini dasturlash. Dasturlangan hosilga urug' me'yorini hisoblab berish.	2 soat
23	Marjumak ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	2 soat
24	Tariq ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	2 soat
25	Suli ekinining o'sishi va rivojlanishi bo'yicha fenologik kuzatuvlar.	2 soat
Jami		90

Asosiy adabiyotlar

1. X.Atabayeva, O.Qodirxo'jayev-O'simlikshunoslik-T.Yangi asr avlodi, 2006.
2. A.X.Mamadaliyev, O.Mirzayev – Dala ekinlari hosilini dasturlash – Andijon, 1996.
3. O.Mirzayev -Yem-xashak yetishtirish- (darslik) "Yoshlar matbuoti" Toshkent,

	2014.
4	N.Atabayeva, J.B.Xudayqulov O'simlikshunoslik (darslik), "Fan va texnologiyalar" Toshkent, 2018
Qo'shimcha adabiyotlar	
1	Mirziyoev Sh.M. Birlashgan millatlar tashkiloti bosh assambleyasi 75-sessiyasida so'zlagan nutqini o'rganish va keng jamoatchilik o'rtasida targ'ib qilish. O'quv qo'llanma. Toshkent, "Ma'naviyat" NMIU, 2021 yil.-280 bet.
2	Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekistonda erkin va faravon yashaylik. Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 yil.-52 bet.
3	Mirziyoev Sh.M. Insonparvarlik, ezgulik va bunyodkorlik-milliy g'oyamizning poydevoridir. g.Toshkent, "Tasvir" nashriyot uyi, 2021 y. 36 bet.
4	Mirziyoev Sh.M. Yangi O'zbekiston taraqqiyot strategiyasi. Toshkent, "O'zbekiston" nashriyoti, 2022 y. 416-bet.
5	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2019-yil 28-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida davlat boshqaruvi tizimini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi PF-5696 son Farmoni.
6	O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2022-yil 31-martdagi "Veterinariya va chorvachilik sohasida kadrlar tayyorlash tizimini tubdan takomillashtirish to'g'risida"gi PQ-187-son qarori.
7	Atabayeva X.N, Xoliqov B."Donli ekinlar biologiyasi" Ma'ruza matnlari ToshDAU, 2003.
8	Oripov R., Xalilov N. O'simlikshunoslik (darslik), "O'zbekiston faylasuflar milliy jamiyati nashriyoti" Toshkent 2008 y.
9	O'zbekiston Respublikasi hududida ekish uchun tavsiya etilgan qishloq xo'jaligi ekinlari Davlat reyestri.Toshkent,2021.
Axborot manbaalari	
1.	www.gov.uz -O'zbekiston Respublikasi hukumat portal.
2.	www.lex.uz -O'zbekiston Respublikasi Qonun xujjatlari Ma'lumotlari milliy bazasi. www.ziynet.uz .
3.	www.veterinariya.medsinasi.uz